

Словашкият народ отправя своя поглед към поробения славянски Юг и събитията на Балканите пленяват мислите, стряскат, събуждат и мобилизират за борба срещу тежкото австро-унгарско икономическо, социално и културно робство, а симпатиите повече от друг път тясно се свързват с националнополитически цели — във връзка с балканските славяни да се привлече интересът на европейските страни и към националния въпрос в Австро-Унгария.

Но за победния край на словашките освободителни усилия е било необходимо да се задълбочи и социалното съдържание на националното движение. Словашката буржоазна интелигенция — водачът на националните борби — съвсем недооценява този момент от своята идеология.

ЛИТЕРАТУРА

Národné noviny, бр. 6, 1876. Вж. „Българи на парахода „Радецки“, пише словашки очевидец. N. N., бр. 66, 1876. Вж. материалите за прехода на Ботевата чета през Дунав; вж. също в С-к, бр. 6, 1876.

N. N., бр. 62, 1876. Вж. „Прокламация на Българския централен революционен комитет. . .“ N. N., бр. 59, 1876. Вж. статията „Да не слагаме оръжие. . .“

N. N., бр. 60, 1876. Вж. уводната статия „Въстанието в България. . .“; бр. 102, вж. рубриката „Преглед на списанията“; бр. 117, също.

N. N., бр. 65, 1876. Вж. „Политически преглед“; бр. 83, също; и статията „За турските зверства в България“ (според вестник „Таймс“); бр. 112, вж. „Преглед на списанията“; бр. 114, вж. „Турските реформи“, „В Батак, Клисуре. . .“; бр. 94, вж. „Кабинетът на Дизraelи и събитията в Батак“; бр. 107, 113, 147, вж. „Преглед на списанията“, коментари за брошурата на У. Гладстон „Злодеянията в България и Източният въпрос“, статиите „Турските жестокости“, по английски материали, „Сериозни гласове в защита на християните в Турция“; бр. 129, вж. статията „Случки из живота в градчето Клисуре“.

Černokňažník, бр. 5, 6, 7, 34, 41, 50, 1876. Вж. памфлети срещу турците.

Sp. Zora, 1876, кн. 7, 8, 11. Вж. статиите на С. Захей срещу турските жестокости в България N. N., бр. 142, 144, 1876. Вж. в рубриката „Писма. . .“

Sp. Orol, 1877, кн. 7. Вж. А. Ф. Тимко „На Балкана — образ от най-новото въстание на българите“ (очерк).

Георги Вълчев

ИВ ГАНДОН

(по случай една година от смъртта му)

След кратко, но тежко боледуване на 12 януари 1975 г. почина в Париж видният френски писател, председател на Международната асоциация на литературните критици и председател на Синдиката на френските литературни критици Ив Гандон. През 1967 г. Ив¹ Гандон гостува на нашата страна начело на френска писателска делегация. В 1974 г. изд. „Народна култура“ публикува в превод един от последните негови романи „Господин Миракл“.

Динамичен и темпераментен, страстно отдаден на литературата и нейните обществени функции, Ив Гандон бе последователно единодушно избран за председател на Съюза на френските писатели, на френския ПЕН-център, на Националния съвет за литература, който, както казва подпредседателят на Синдиката на литературните критици Роже Жирон, е „нашият малък Парламент“. На тези постове Гандон разви обширна и полезна организационна и творческа дейност, осъществи редица инициативи, между които една от последните, инициативата му да се свика в Париж през 1960 г. една международна среща на литературните критици с участието на 16 страни, в това число СССР и социалистическите страни. Активната роля на Ив Гандон доведе до основаването на Международната асоциация на литературните критици и до няколко международни срещи (в Италия, Испания, СССР) при едно все по-нарастващо участие на литературни критици от различни страни. Заслужено Ив Гандон бе единодушно посочен за председател на но-

вата асоциация. Той прие този пост с голямо въодушевление и му се отдаде с пълно упование в успеха на задачите, които си поставяше новата международна творческа организация. Думите му: „да търсим това, което обединява, а не което разделя“ бяха златно правило за политиката и идеологията на асоциацията, подчертано на първата среща на литературните критици от съветския представител В. Озеров.

Ив Гандон е роден на 3 юни 1899 г. в Блоа, областта Шампан, където двамата му дядовци са били производители на вино. Самият Ив Гандон обичаше да казва не без известно чувство на гордост, че е дал името си на стакан за вино с изобретена от него форма. По собствените му думи писателят е прекарал детството си в сянката на великолепия замък в този „град на кралето“, обитаван от спомените на знаменити личности. Получил солидно образование, Гандон е ученик на именития историк на френския език проф. Фердинанд Брюно, който му е вдъхнал онази гореща обич към матерния език, на който той ще посвети по-късно голям дял от своето многостранно творчество на поет, романист, есеист и критик. 19-годишен, Гандон отива доброволец и участва в последните сражения през войната от 1914—1918. Като начеващ литератор той е известно време секретар на забравения днес Адолф ван Бевер, автор, заедно с Пол Леото, на една прочута двутомна „Антология на френската поезия“. По-късно става съветник и литературен директор на различни издателства (Тремоа, Фламарион, Робер Лафон) и в същото време е критик на редица вестници и списания: „Л'еспри франсе“, „Ла Фаланж“, чийто директор е известният теоретик и критик Жан Рояер, „Илюстрацион“, „Ле нувел литерер“ и др.

Ив Гандон принадлежи към поколението френски писатели, което възмъжава творчески в периода между двете световни войни. Първата му книга „Куклени театри“ излиза през 1922 г., възторжено приветствувана от писателя Пиер Мак-Орлан, член на академията Гонкур. Следват сборките „Герб на меланхолията“ (1936) с предговор от известния поет Леон-Пол Фарг, „Павилион на забравените наслади“, оригинално хрумване на младия поет от остроумни и изящни къси поеми, уж преведени от китайски и приписани на някой си Цин-Пан-Янг, „Молитви през последната нощ“ (1942), стихотворения с мотиви из войната, книга, наградена от „Дома на поезията“.

В прозата Гандон дебютира с роман, който авторът не включва по-късно в списъка на произведенията си. В 1929 г. публикува романа „Малдон“, за който получава наградата „Пиер Корар“. Авторът разказва тук в психологически план историята на един несполучлив брак. Последователно до Втората световна война излизат романите му: „Къща, основана в 1810“ (1933), „Ненужната красавица“ (1935), „Голямото заминаване“ (1939). В периода на позиционната война на Запад през 1941 г. излиза романът му „Последният бял“, една „пророческа книга“ както пише Роже Жирон, в която е описана атомната война.

Най-крупното произведение на Ив Гандон в художествената проза е поредицата от 12 тома под общия наслов „Поляната на дамите“, роман-хроника на френската чувствителност и изящество от XIII в. до нашата съвременност. „Настъпило е може би времето, заявяваше Гандон, да се направи равностетка на това, което е била френската цивилизация, пълна с пламък и грация, и все повече и повече застрашавана, ако ли не и вече мъртва.“ Този многотомен роман-хроника е такава именно равностетка, която учудва с познанието на френския живот, на чиято основа е изградена такава художествена пирамида.

Както в произведенията си, които респектират с внушителния си брой, така също и в разговорите, които при срещи съм имал с този добър наш приятел, запознанството ми с когото датира от близо четири десетилетия — годината на парижкото изложение 1937 — Гандон зашищаваше енергично и неотстъпно традиционните ценности в литературата и в изкуството. Като писател — романист и критик — той стоеше на твърди реалистични позиции, беше решителен противник на нахумелия по едно време „нов роман“ (Роб-Грийе и компания). В критическите си оценки беше безкомпромисен, ясен и правдив, ненавиждаше както прекалената „артистичност на почерка“ у Гонкуровци, така и „хулиганския“ стил (style — canaille), изобретен от Луи-Фердинанд Селин (автор на „Пътуване в края на нощта“, най-известния му роман) и възплащаван от Сартр. Стендал бе писателят, когото Гандон поставяше високо над Балзак, „оплетен в галиматии“. Отблъскваше го като прозаик и Виктор Юго. Съвременниците, които той догонваше в романа, бяха Роже Мартен дю Гар, Нобелов лауреат (1937) и Жорж Дюамел, „Капитан

Лафортюн“ и „Господин Миракл“ са последните публикувани романи на Ив. Гандон. Един нов роман, над който той работеше в началния период на своята неизлечима болест, без установено още окончателно заглавие, щеше да излезе в изданията на Робер Лафонт (издател на повечето от произведенията му).

Значително е делото на Ив. Гандон като литературен критик и репортажист. Дълги години оперативен критик на различни литературни издания, той следеше неотслабващ интерес литературната продукция и в същото време усърдно и неуморно публикуваше отделни книги: първата и най-значителната от тях е „Демонът на стила“, излязла в 1938 г., получила голямата награда на критиката за същата година и преиздадена в 1965 г. с нови страници за езика на Албер Камю. В своето надгробно слово за Гандон председателят на Съюза на френските писатели Ив Казо, спирайки се на тази книга, каза между другото: „Значително произведение, една от неговите първи книги носи заглавие, което осветлява с ослепителен лъч неговата творческа личност: Демонът на стила.“ Тук трябва да отнесем оригиналните му критически опити: „Литературни маски-ради“, „Критически гравюри“, „Пастиши“, сборник със стилни подражания, една традиция, която има и други свои представители: Луи Мартен-Шофие, Жорж-Арман Масон, Жан-Луи-Кюртис. В 1972 г. Ив. Гандон публикува солидно изследване върху езика и стила на осем класически френски писатели: от Паскал до Мадам дьо Дефан, озаглавено „За класическия стил“, за което писахме на страниците на „Литературна мисъл“ (кн. 1, с. 148, 1974 г.). Ив. Гандон пише с изискана простота и изящество в повествованието, изкуство, което той владее със суверенна вещина, както това наблюдаваме в неговия „Господин Миракл“, роман, в който по думите на Роже Жирон Гандон прилага формулата на „ироничния реализъм“, който той лансира в 1968 г. с една шумна статия-манифест в седмичника „Ле нувел литерер“. За творчеството си като романист Ив. Гандон беше отличен с „Наградата за роман“ на Френската академия и с „Голямата литературна награда на град Париж“.

Пътеписите, които ни остави Ив. Гандон, съставляват друга глава в библиографичния очерк за неговото творчество. Страстен и неуморен пътешественик, той посети много страни и тях неговите пътувания му позволиха да разшири обсега на своите наблюдения над нрави, менталитет, психология, традиции на хора от различен етнически произход. Това му помогна да уплътни разказа си за ония свои герои, които е срещнал през време на пътешествията си в близки и далечни страни и с които ние се срещаме в неговите винаги живо и стегнато написани книги.

С право председателят Ив. Казо заяви в заключителните думи на своето прощално слово: „Повален днес, той има с какво да служи още на идните поколения: на тях именно принадлежи, ако са му признателни за неговото дело, да съхранят траен спомен за него. Тези, които го познаваха и ценяха, които го обичаха обаче не ще го забравят. . . Ив. Гандон правеше чест на литературата ни в целия свят.“

Николай Дончев